

Asia: VM048:00/2017, VM/1353/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien ja maakuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Luonnoksesta yleisesti

Lakimuutos velvoittaa kunnat ja kuntayhtymät tuottamaan nykyistä tiedonkeruuta tarkempaa taloustietoa Valtiokonttorin tietopalveluun ja mahdollisesti aloittavat Maakunnat velvoitetaan yhtä päättä tarkkaan ja tiiviisti aikataulutettuun raportointiin. Tietopohjan tarkentaminen mahdollistaa ajantasaisemman talouden ohjauksen.

Talousraportoinnin standardointi ja automatisointi lisää tuottavuushyötyjä, mutta hyötyjä ei saavuteta heti uutta raportointia aloitettaessa. On tärkeää tuoda esiin, että lakimuutoksien ja lakien edellyttämä raportointi aiheuttavat kunnille ja maakunnille merkittävät muutos- ja investointikustannukset, joiden toteuttamiseen on jäätävä riittävä aika suhteessa määriteltyyn ja vahvistettuun tietosisältöön. Tietosisällön ja teknisen yhteensopivuuden tarkempi määrittely perustuisi valtiovarainministeriön asettamassa tietomäärittysten ylläpidon yhteistyöryhmässä tehtyyn yhteensovitukseen, jonka perusteella toimitettava tietosisältö vahvistettaisiin vuosittain valtiovarainministeriön päätöksellä. Tälle päätökselle ei ole määritelty tai esitetty lainsäädäntöluonnoksessa mitään määräaika, mutta mahdollisten muutosten ja lisätietotarpeiden toteutuksen ja käyttöönoton kannalta olisi suotavaa, että tällekin vahvistukselle olisi määräaika mihin mennessä se vuosittain vahvistetaan.

Samalla kiinnitämme huomiota joihinkin epäloogisuuksiin laki- ja asetusluonnoksissa.

Laki kuntalain muuttamisesta 112 § (sivu 49) "...konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista, osavuositilinpäätöksestä sekä laskenta- ja tilijärjestelmästä" Kuitenkin sivulla 39 Lakiehdotuksen yksityiskohtaiset perustelut osiossa kohdassa 1.2 puhutaan osavuosikatsauksesta. Samoin Asetusluonnoksessa Kunnan tilinpäätössä esitettävät tiedot 12 § puhutaan puolivuotiskatsauksesta ja edelleen 13 § neljännesvuosikatsauksesta.

Maakunnan tilinpäätöksessä esitettävät tiedot 12 § Puolivuosikatsaus, viimeinen lause alkaa ”Osavuositarkastuksen laadinnassa ...” ei ole looginen pykälän otsikon kanssa.

Esitetyn toimintamallin aiheuttamat vaikutukset

Kerättävien taloustietojen tietosisältö yksityiskohtaistuu ja aikataulu tiivistyy. Kustannuslaskennan ja erityisesti jaksotusten merkitys tilinpidossa ja laskennassa kasvaa, josta aiheutuu prosessin muutoksia kunnissa, kuntayhtymissä ja maakunnissa nykyiseen verrattuna. Muutokset ulottuvat tietojärjestelmiin asti. Automatisoinnin toteuttaminen aiheuttaa merkittäviä muutuskustannuksia tietojärjestelmiin sekä taloushallinnon henkilöstön kouluttamisena.

Raportoinnin käyttöönoton muutuskustannuksiin kaivataan kompensatiota erityisesti kunnille valtion taholta.

Vain sellaista tietoa tulee kerätä, jota ehdottomasti tarvitaan ja käytetään. Nykyisiä usein erillisiä tiedonkeruita ja tietosisältöjä ei pidä siirtää uuteen raportointimuotoon arvioimatta niiden tarpeellisuutta esim. nykyisessä tai tulevassa valtionosuuslaskennassa.

Esitetyn toimintamallin vastuiden selkeys

Julkisen hallinnon taloustietojen tietomäärittelyjen ylläpitöryhmän tehtävänä on jatkossa hyväksyä kerättävä tietosisältö. Uudessa mallissa on oltava selkeä vastuutaho, jolla on valtuus vastata kerättävän tiedon kokonaisuudesta ja tietosisällön vuosittaisesta vahvistuksesta määräaikaan mennessä koko tietosisällön osalta, vaikka siinä on osia eri sektoriministeriöiden ja tilastoviranomaisten tietotarpeista.

Tietosisällön tarkastusvastuuseen ja sen määräaikoihin on jatkossa kiinnitettävä huomioita ja ne on suunniteltava. Tarkastusvastuun hajauttamisessa on riskinä se, että yksikään toimija ei ota tarpeeksi kokonaisvastuuta tiedon tarkastamisesta ja tarkastamisesta aiheutuvia tarkistustietopyyntöjä tulee vielä sen jälkeen, kun tietoja on jo julkistettu. Tietojen antajan kannalta selkeät määräajat ovat olennainen osa automatisointia. Tiedonkäytön kannalta on myös oltava selkeät määräajat tietojen toimittamiselle ja julkaisulle.

Esitetyn toimintamallin toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet kunnissa

Toimeenpanon käynnistyminen edellyttää, että tiedetään mahdollisimman pian millä ja minkä sisältöisellä raportointikokonaisuudella tarkalleen lähdetään liikkeelle, kun raportointi alkaa Valtiokonttorille. Muutoin ei synny muutostoimenpiteiden edellyttämiä päätöksiä eikä järjestelmä- ja prosessimuutoksille jää riittävästi aikaa.

Toimeenpano edellyttää henkilöstön kouluttamista, tietojärjestelmien ja toimintatapojen uudistamista sekä yhtenäistämistä.

Millaista tukea tarvittaisiin esitetyn raportointimallin onnistuneeseen toimeenpanoon

Kerättävä tietosisältö pitäisi lyödä lukkoon ennen uuden raportointimallin voimaantuloa ja tiedottaa tiedonantajille eri toimijoineen ja sidosryhmineen, jotta he voivat valmistautua muutokseen hyvissä ajoin.

Vuosittaisen tietosisällön vahvistamisen osana kannattaa aina suunnitella koulutus yhteistyössä ylläpitoryhmän tahojen kanssa ja osana vuosittaista sisällön vahvistamisprosessia ns. ylläpitotoimenpiteenä.

Hämäläinen Pirkko
Kunnan Taitoa Oy - Kunnan Taitoa Oy